

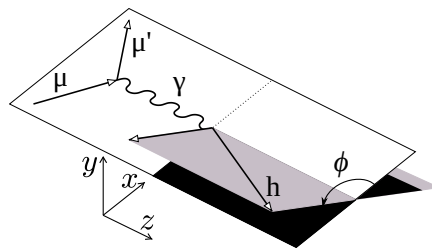
Úvod do praktické fyziky: Úlohy 6 a 7

Cvičící: Jan Matoušek

Datum odevzdání: 6. 1. 2021

1 Úloha 6: Metoda maximální věrohodnosti I (2 body)

Motivace: Jeden z experimentů prováděných v laboratoři CERN je hluboce nepružný rozptyl mionů na terči z kapalného vodíku. Při těchto srážkách dochází k elektromagnetické interakci mionu s kvarkem uvnitř terčového protonu a tento kvark je vyražen ven. V experimentu byly pozorovány hadrony vzniklé z tohoto kvarku a měřen úhel ϕ mezi rovinou rozptylu a rovinou produkce hadronu (Obr. 1). Pokud jsou kvarky uvnitř protonu nehybné, mělo by být rozdělení hadronů v úhlu ϕ rovnoměrné. Pokud kvarky mají nenulovou příčnou hybnost, nastává takzvaný Cahnův efekt: produkce hadronů s $\phi \approx 0$ bude potlačena a naopak hadrony s $\phi \approx \pm\pi$ budou pravděpodobnější.

Obrázek 1: Rozptyl mionu na protonu za vzniku hadronu h . Úhel mezi rovinou rozptylu mionu a rovinou produkce hadronu se nazývá ϕ .

Zadání: Hustotu pravděpodobnosti pozorování hadronu pod úhlem ϕ můžeme popsat jako součet rovnoměrného rozdělení a modulace typu $\cos \phi$,

$$f_h(\phi|A) = \frac{1}{2\pi}(1 + A \cos \phi). \quad (1)$$

Amplituda modulace A udává sílu Cahnova efektu. Bude-li nulová, rozdělení bude rovnoměrné. Bude-li -1 , efekt bude maximální. Konstanta $\frac{1}{2\pi}$ zajišťuje správnou normalizaci $\int_{-\pi}^{\pi} f(\phi)d\phi = 1$.

V příloženém souboru najdete naměřené hodnoty $\phi_1, \phi_2, \dots, \phi_n$. Spočítejte logaritmus věrohodnostní funkce $\ln L(A|\phi_1, \phi_2, \dots, \phi_n)$ a nalezněte jeho maximum. Můžete postupovat jednoduchou numericko-grafickou metodou: vykreslit závislost $\ln L$ na A a najít maximum $\hat{A}$.

Porovnejte normovaný histogram naměřených hodnot s funkcí $f_h(\phi|\hat{A})$.

2 Úloha 7: Metoda maximální věrohodnosti II (2 body)

Motivace: Pohledem na histogram hodnot ϕ z prvního příkladu si okamžitě všimneme úzkého píku na $\phi = 0$, se kterým naše předpokládaná hustota pravděpodobnosti zjevně nepočítá. Jedná se o pozadí vzniklé jiným fyzikálním procesem – jedná se o elektrony zaměřené v detektoru za hadrony. Tyto elektrony vznikají konverzí fotonů tvrdého brzdného záření emitovaného rozptylováním mionem ve směru jeho letu. Proto leží jen na $\phi = 0$. Pro získání správného výsledku je nutné jejich vliv odstranit.

Zadání: Nelze říct, které konkrétní měření odpovídá pozadí a které signálu. Vliv pozadí na výslednou amplitudu A můžeme výrazně omezit, pokud budeme zcela ignorovat všechna $\phi \in (-\frac{\pi}{8}, \frac{\pi}{8})$ (stačí dát například jednoduchou podmínku hned při čtení souboru). Potom ale musíme upravit hustotu pravděpodobnosti $f_h(\phi|A)$ tak, aby byla v tomto intervalu nulová. Při této úpravě dejte pozor, aby nová funkce měla stále správnou normalizaci, jinak nebude metoda maximální věrohodnosti fungovat. S těmito úpravami opět najděte maximum věrohodnosti a porovnejte hustotu pravděpodobnosti s normovaným histogramem.